

Η αναγνώριση της λογιουσύνης του Δαμασκηνού Στουδίτη

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η προσωπικότης του Αγίου Δαμασκηνού του Στουδίτου,

Επισκόπου Λητής και Ρεντίνης

όπως ανιχνεύεται στα συγγράμματά του

Είναι εκπληκτικό ότι υπήρξε γενική η εκ μέρους των συγχρόνων του μεγάλη εκτίμηση προς το πρόσωπο του Δαμασκηνού. Στον ανώτατο βαθμό εκφράστηκε με την αναγνώριση της αξίας του και την εμπιστοσύνη προς την ηθική του ακεραιότητα εκ μέρους των Οικουμενικών Πατριαρχών Μητροφάνους Γ΄ (1565-1572) και Ιερεμία Β΄ του Τρανού (1572 -1579, α΄ πατριαρχία).

Πηγή: Φίκος

Ο Πατριάρχης Μητροφάνης Γ', ο οποίο ήταν ο ίδιος πολύ μορφωμένος (ο Γερμανός Στέφανος Γέρλαχ τον ονομάζει: «ο λογιώτατος των Ελλήνων») έτρεφε τόση εκτίμηση και εμπιστοσύνη προς τον Δαμασκηνό, ώστε ανέθεσε σ'αυτόν, τον επίσκοπο της μικρής επισκοπής Λιτής και Ρενδίνης, και όχι σε κάποιον από τους αρχιερείς των μεγάλων μητροπόλεων, το δύσκολο έργο να επισκεφθεί ως «Πατριαρχικός έξαρχος» την Ορθόδοξη Εκκλησία της Μικράς Ρωσίας. Κατ' αντίθεση προς τη λεγόμενη «Μεγάλη Ρωσία», δηλαδή την αυτοκρατορία των Ορθοδόξων Τσάρων της Μόσχας, η «Μικρά Ρωσία», περιλαμβάνουσα την Ουκρανία και την Λευκορωσία, βρισκόταν τότε υπό την κυριαρχία του Ρωμαιοκαθολικού βασιλέως της Πολωνίας και Λιθουανίας Σιγισμούνδου Β' (1544-1572), πράγμα που δημιουργούσε μεγάλα προβλήματα στους εκεί κατοικούντες πολυαρίθμους Ορθοδόξους Χριστιανούς. Εκκλησιαστικώς ήταν οργανωμένοι σε μια αυτόνομη

εκκλησία με αρχιεπίσκοπο τον μητροπολίτη Κιέβου και άλλες 7 επισκοπές και υπήγοντο κανονικώς στη δικαιοδοσία του πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως, κατ' αντίθεση προς την Εκκλησία της Μόσχας, που είχε ανακηρυχθεί μόνη της αυτοκέφαλη, μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Τούρκους.

Σ' αυτή, λοιπόν, την τόσο μεγάλη (πιθανώς με 4 εκατομμύρια πιστούς), αλλά και τόσο δοκιμαζόμενη Ορθόδοξη Εκκλησία της Μικράς Ρωσίας επεστάλη ως έξαρχος του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ο επίσκοπος Λιτής και Ρενδίνης Δαμασκηνός. Δεν γνωρίζουμε εάν κατόρθωσε να λύσει κάποια από τα εκεί προβλήματα ή αν συνάντησε μόνο αδιέξοδα. Όμως η επιλογή του ως του πλέον κατάλληλου για μια τόσο σοβαρή αποστολή αποδεικνύει ολοφάνερα τη βαθειά εκτίμηση του Πατριάρχη Μητροφάνη Γ' προς αυτόν.

Όπως ήταν φυσικό, ακόμη μεγαλύτερη εκτίμηση προς τον Δαμασκηνό έτρεφε ο επόμενος πατριάρχης Ιερεμίας Β', ο οποίος υπήρξε μαθητής του, όπως αναφέρθηκε ήδη. Την πλήρη εμπιστοσύνη προς τον άλλοτε διδάσκαλό του απέδειξε με την πρωτοφανή πράξη του να διορίσει τον Δαμασκηνό, αν και ήταν μόνο επίσκοπος και όχι μητροπολίτης, ως τοποτηρητή της αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως κατά την διάρκεια της απουσίας του σε πατριαρχική περιοδεία στις μητροπόλεις του χώρου, όπου εκτείνεται η σημερινή Ελλάς, από την 19^η Οκτωβρίου του 1573 μέχρι τον Ιούλιο του 1574. Μετά δε την επάνοδό του στην Κωνσταντινούπολη, ο πατριάρχης Ιερεμίας Β' με συνοδική απόφαση προήγαγε τον Δαμασκηνό σε μητροπολίτη Ναυπάκτου και Άρτης, μιάς μεγάλης και πολυάνθρωπης μητροπόλεως με 4 υποκείμενες επισκοπές, που κατελάμβανε όλη την έκταση των σημερινών νομών Αιτωλοακαρνανίας, Άρτης και Πρεβέζης. Στην Ναύπακτο εκοιμήθη οσίως ο Δαμασκηνός και ετάφη το έτος 1577. Ο λόγιος ιεροδιάκονος Συμεών ο Καβάσιλας από την Άρτα θρήνησε τότε για τον θάνατό του, θεωρώντας τον βαρύ πλήγμα για την Ελληνική παιδεία («Ελλήνων την σοφίαν βαρύς ώλεσεν αίων»),

Τον γενικό θαυμασμό προς την αρετή και τη μόρφωση του Δαμασκηνού κατέγραψε και ο πολυμαθής και πολύγλωσσος Γερμανός θεολόγος Στέφαν Γέρλαχ, που υπηρετούσε τα χρόνια εκείνα στην Κωνσταντινούπολη ως ιεροκήρυξ και εφημέριος στη Γερμανική Πρεσβεία. Ως προς τη μόρφωσή του Δαμασκηνού αναφέρει στο «Ημερολόγιό» του (Tagebuch, σ.119) «ότι οι ίδιοι οι Έλληνες κληρικοί τρεις θεωρούσαν πραγματικά λόγιους: τον μητροπολίτη Τορνόβου Αρσένιο, τον μητροπολίτη Ναυπάκτου και Άρτης Δαμασκηνό, και τον ιερομόναχο Ματθαίο (τον Κρητικό)». Αν όμως, ως προς τη μόρφωση ο Δαμασκηνός κατατασσόταν μεταξύ των τριών πρώτων, ως προς την αρετή κατατασσόταν πρώτος, υπεράνω όλων των άλλων, στη συνείδηση των κληρικών και λαϊκών. Γράφει, λοιπόν, πάλι ο Γέρλαχ (Tagebuch, σ.60), ότι «περισσότερο απ' όλους τους άλλους επαινείται ο

επίσκοπος Δαμασκηνός της Ρενδίνης για τη συνδυασμένη με τη μόρφωσή του ιδιαίτερη ταπείνωση, την ολιγαρκεία και άλλες αρετές του».

Αλλά τόσο τη μεγάλη μόρφωση του Δαμασκηνού, όσο και τις ιδιαίτερες αρετές του, αποκαλύπτουν και τα ίδια τα συγγράμματά του, κατ' εξοχήν δε το γνωστότερο απ' όλα, ο «Θησαυρός», ο οποίος όχι μόνο κατέστη αγαπητό ανάγνωσμα των Ελλήνων Ορθοδόξων με πολυάριθμες εκδόσεις του, μεταξύ των οποίων και μία σε τουρκική μετάφραση (καραμανλίδικη) χάριν των τουρκοφώνων Ελλήνων, αλλά διεδόθη και στους άλλους Ορθοδόξους με σέρβικες, ρωσικές και βουλγαρικές μεταφράσεις.

Μεταξύ των συγγραμμάτων τα οποία δεν περιορίζονται μόνο σε θεολογικά, εκκλησιαστικά και ηθικά θέματα, αλλά επεκτείνονται και σε φυσικές επιστήμες, βεβαίως με τις λιγοστές γνώσεις της εποχής εκείνης είναι και ένα ζωολογικό, η «Φυσιολογία νέα», στηριζόμενη στον Αριστοτέλη και άλλους παλαιούς σοφούς, ένα μετεωρολογικό, «Προγνωστικά σημεία περί βροχής, ανέμου κ.λ.π.», και ένα αστρονομικό περί υπολογισμού του Πάσχα, που συμπληρώνει τα πασχάλια κανόνια του Μιχαήλ Χρυσοκόκη. Από αυτά τα συγγράμματα διαπιστώνεται όχι μόνο η πολυμάθεια και η ευρύτητα των ενδιαφερόντων του Δαμασκηνού, αλλά και ο πόθος του να διαδώσει όλες αυτές τις γνώσεις και στους άλλους, αφού όλα αυτά τα γράφει σε απλή γλώσσα, για να γίνουν κατανοητά στους πολλούς.

[Συνεχίζεται]